

'השפעות לוואי' של רגולציות בתחום קידום בריאות: סימון מוצרי מזון בישראל כמקרה בוחן

ד"ר אורלי טמיר, דנית מנחם, ד"ר טניה קולובוב, ד"ר שרון פורמן-אסף, פרופ' אורנה בראון-אפל

רקע

מטרת הרפורמה:

הנגשת מידע לגבי הערך התזונתי של מזון ארוז וסיוע לצרכנים בבחירת מזונות ההולמים את עקרונות התזונה הנכונה, כפי שמומלצת בישראל (govextra.gov.il/ministry-of-health/food-labeling)

consumer צרכנות

שיווק ופרסום • חדשות הצרכנות • תלונות קטנות • מדד הפרסומות • צרכנות פיננסית • בעלי מקצוע • המגזין לבית

רפורמת סימון המזון יצאה לדרך: "המטרה היא רכישה מושכלת"

מוצרים רבים יזכו מהיום במדבקה אדומה שמתריעה על כמויות נתרן, סוכר או שומן רווי גדולות כדי שנשפר את התזונה שלנו. פרופ' רונית אנדוולט ממשרד הבריאות התראיינה באולפן ynet וקראה לצרכנים להצטרף למהלך: "נסו שרוב הסל שלכם יתמלא במוצרים עם סימון ירוק". ליצמן בהשקה: השלב הבא יהיה אכיפה על רשתות ההסעדה

המדבקות האדומות צילום: אוראל כהן

שתף בפייסבוק

הדפסה

שלח בחברה

ניר (שוקו) כהן, אלכסנדרה לוקש, מירב קריסטל ונורית קדוש, כלכליסט עדכון אחרון: 13:17 , 01.01.2024

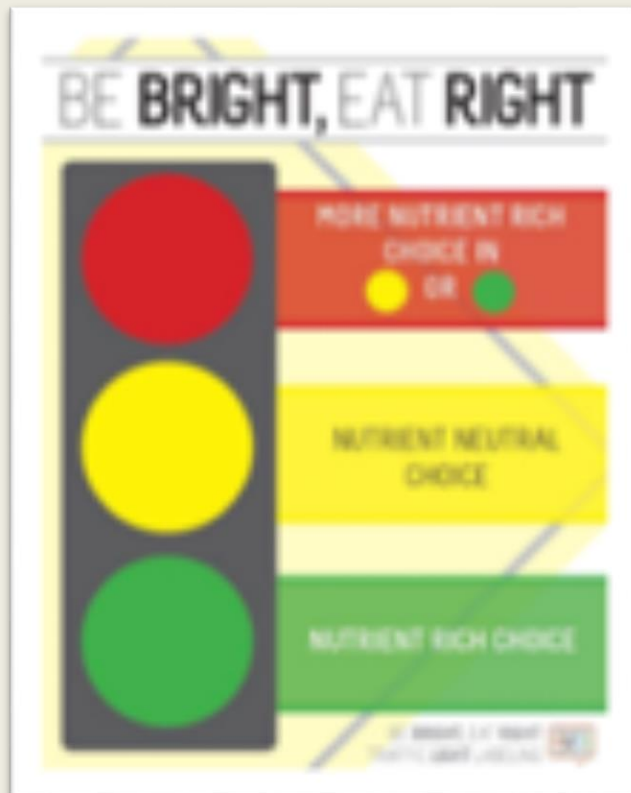
- מחקרים שבוצעו לאחר כניסתה לתוקף בישראל של רגולציית סימון מוצרי המזון, לרבות ביחס לנתוני מכר ברשתות שיווק, הדגימו ירידה ברכישת/צריכת מוצרים שסומנו באדום. (אגף הכלכלנית הראשית משרד האוצר, 2022; מכון ברוקדייל, 2024)
- במחקרים אלה לא נבדקו השפעות שליליות לא רצויות ולא מכוונות ('השפעות לוואי') של הסימון השיפוטי על הציבור.

השפעות שליליות של תוכניות סימון מוצרי מזון בעולם

מחקרים אודות תוכניות סימון מוצרי מזון ממדינות בעולם תיארו:

- תחושת עמימות סביב משמעותו של סימון דרגות ביניים
- הדבקת סטיגמה שלילית לאנשים הרוכשים מזון בניגוד להמלצות הסימון
- צריכת מזון הפוכה להמלצות הסימון בשל התנגדות עקרונית למעורבות ממשלתית
- עליה בסיכון להפרעות אכילה

Kanter et al., 2018; Michail, 2015; Roodenburg et al., 2011, Seward et al., 2018

Each serving (150g) contains

Energy	Fat	Saturates	Sugars	Salt
1046kJ 250kcal	3.0g LOW	1.3g LOW	34g HIGH	0.9g MED
13%	4%	7%	38%	15%

מטרת המחקר

לזהות השפעות לוואי של רגולציית סימון שיפוטי למוצרי המזון בישראל,
לאמוד את היקפן ומידת השפעתן.

הרציונל: זיהוי מקרים שבהם הרגולציה לא תשיג את מטרותיה.

שיטות המחקר

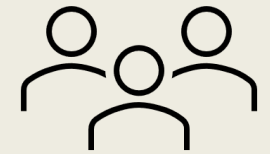
סוג המחקר

מחקר חתך תיאורי

אוכלוסיית המחקר

תושבי ישראל מעל גיל 18 ועד גיל 70 מהחברה היהודית והערבית עם גישה לאינטרנט

כלי המחקר

שאלון למילוי עצמי בעברית ובערבית שפותח על בסיס מחקרים ושאלונים מישראל ומהעולם הרלוונטיים לנושא וכן התייעצות עם מומחים.

השאלון עסק בהיכרות עם הסימון, תמיכה בסימון ועמדות כלפיו, התנהגות רכישת מזון בהקשר לסימון, תפיסה ביחס לאנשים שצורכים מוצרים מסומנים והתנהגויות אכילה שליליות בעקבות הסימון.

איסוף הנתונים

שאלון מקוון שהופץ בקרב רשומים בפאנל אינטרנטי של חברת iPanel. תקופת איסוף הנתונים: יוני-אוגוסט 2023

עיבוד וניתוח נתונים

נבדקו התפלגויות וקשרים בין משתנים ונבנו מודלים להערכת קשרים רב-משתניים. כל קבוצת אוכלוסיה נבדקה בנפרד.

ממצאים עיקריים

הסקר כלל 3,292 משיבים מהאוכלוסייה הבוגרת בישראל, מתוכם 55.6% יהודים לא-חרדים, 18.8% חרדים ו-25.6% ערבים.

תופעות לא-רצויות מרכזיות שעלו מהסקר:

התנהגויות אכילה לא-רצויות
בעקבות הסימון
20%

בלבול/חוסר הבנה לגבי
היעדר סימון
62.7%

התעלמות מהסימון בשל חוסר
אמון בהגדרות המקצועיות ובחירת
מוצרים שלא על-פי ההמלצות
5.5%

צמצום/הימנעות מרכישה של
מוצרים המסומנים בירוק,
שנתפסים כיקרים
10.8%

תחושות לא טובות מהצבע האדום
של הסימון עד פחד ורתיעה בשל
עצם השיפוטיות
14.5%

תופעות לא-רצויות בעקבות רפורמת הסימון הן שכיחות יותר בקרב האוכלוסיה הערבית

ערבים	יהודים חרדים	יהודים לא-חרדים	
26.3%	9.5%	13.4%	הימנעות ממוצרים לא מסומנים (לא באדום ולא בירוק)
24.7% 36.4%	14.5% 6.1%	18.1% 6.4%	הופעת התנהגויות אכילה שליליות המרמזות על דפוס של הפרעה, כגון (מתוך 8 שנבדקו): אכילת רק מזון הנחשב בריא מחשבות טורדניות ביחס למזון שנחשב לא בריא
57.2%	20.3%	23.3%	תחושות לא טובות מהצבע האדום של הסימון עד פחד ורתיעה
34.1%	28.3%		צמצום/הימנעות מרכישה של מוצרים בריאים (המסומנים בירוק) בשל תפיסה שהם יקרים
11.4%	15.6%		התעלמות מהסימון האדום בשל חוסר אמון בהגדרות המקצועיות של הרגולטור

סיכום תוצאות

ניתוח רב-משתני

לניבוי התנהגות

תזונתית לא-טובה

ותחושות שליליות

הקשורות באכילה

בעקבות

סימון מוצרי המזון

ערבים N=764	יהודים חרדים N=553	יהודים לא-חרדים N=1539	
		+	מגדר (גברים=1)
			גיל (שנים)
		+	השכלה (אקדמית=1)
+		+	הכנסת משק בית (מתחת לממוצע=1)
+		+	מצב בריאותי (יש לפחות מחלה כרונית אחת=1)
			רמת הבריאות הנתפסת (טובה מאוד=1)
+	+	+	הקפדה על אורח חיים בריא (במידה רבה מאוד=1)
+	+	+	עיסוק באוכל (משתנה סוכם)
+		+	השפעת סביבה חברתית על בחירת מוצרי מזון (רבה או רבה מאוד=1)
*+	+	+	השפעת הסימון על התנהגות קנייה (לא מושפע מהסימון=1)
+	+	+	עמדות כלפי אנשים שקונים מוצרים מסומנים באדום
+		+	ידיעה של משמעות הסימון האדום (ידיעה נכונה=1)
		+	ידיעה של משמעות הסימון הירוק (ידיעה נכונה=1)
29.9	18.4	20.1	אחוז השונות המוסברת

מסקנות והמלצות

❖ לרגולציית הסימון השיפוטי של מוצרי המזון יש השפעות לא רצויות שמקורן בעיקר בפערים בידע, בהבנה ובתפיסות.

❖ האוכלוסיה הערבית נמצאה רגישה יותר להשפעות שליליות והחרדית רגישה פחות. יש לקחת בחשבון הטייה בתוצאות ביחס לאוכלוסיה הערבית בשל רצייה חברתית במענה לשאלונים.

❖ **נדרש להמשיך להסביר לציבור את הרציונל לסימון, ההגדרות המקצועיות שלפיו הוא נקבע, משמעותו ומשמעות היעדרו.** זאת בהתאמה למאפיינים ספציפיים בכל קבוצת אוכלוסייה ותוך התמקדות באלו שרגישים יותר להשפעות השליליות.

תודה על ההקשבה

